N° 2001

1853

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze Courant verschijnt te Amsterdam, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ 5,00; voor de buitensteden ƒ 6,00; franko door het geheele Rijk. Brieven, *Gelden*, enz. franko te adresseren aan het Bureau der Courant.

DINGSDAG, 22 NOVEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 21 November.

De dag van Zaturdag 19 Nov. is een dag, die heugen zal in onze parlementaire jaarboeken. Naar aanleiding van de vraag, of het voorstel van het Negenmanschap door de Kamer in nadere overweging zal worden genomen, heeft eene veelzins merkwaardige diskussie plaats gehad, die daardoor vooral in hooge belangrijkheid steeg, dat zij tot eene ernstige en veelbeteekenende gedachtewisseling leidde tusschen het hoofd der oppozitie en het hoofd der orthodoxen. De door hen gehoudene redevoeringen laten wij hieronder volgen. Onze lezers zullen er slechts kennis van te nemen hebben, om te erkennen dat aan beide zijden een buitengewoon talent ontwikkeld is, en om tevens te erkennen dat door beide kampvechters niet met gelijk geluk gestreden is.

De *minister van Finantien* opende de diskussiën, alleen om de verklaring af te leggen, dat de regering zich niet zal verzetten tegen het in overweging nemen van het voorstel.

De heer *van der Brugghen* was beschroomd over deze zaak het woord te voeren. Hij heeft met nog meer schroom het woord gevraagd, na de verklaring van den minister, omdat hij nu rekenschap zal moeten geven van zijn gevoelen, in de sectiën ontwikkeld, dat hij het niet oirbaar achtte het voorstel in overweging te nemen. Het *eerste* middel van niet-ontvankelijkheid bestaat in de ontijdigheid van het voorstel ja, hij zou het voorstel willen noemen praematuur. Maar er is nog een tweede middel van niet-ontvankelijkheid tegen de behandeling van het voorstel. Dit voorstel toch, het is onmiskenbaar, heeft eene politieke strekking; [illegible]toe heeft hij slechts te wijzen op de namen der onderteekenaars. Het is voor een ieder duidelijk en blijkbaar, dat dit voorstel is het werk eener politieke rigting in deze Kamer.

Na den heer van der Brugghen zeiden de heeren Donker [illegible] Rijk eenige woorden, waarna de heer van Goltstein verklaarde te zijn vóór het in overweging nemen, ofschoon hij reeds nu verklaart tegen dat voorstel zelf te zijn gestemd.

De heer *Groen van Prinsterer* acht een voorloopig onderzoek van het voorstel zelf, immers in de hoofdtrekken, regtmatig, wenschelijk en onmisbaar. Hij meent dat dit bij de vaststelling van het reglement van orde ook de bedoeling geweest is, toen men in art. 78 vaststelde, dat in de afdeelingen aanvankelijk wordt overwogen of een voorstel van wet door leden gedaan, al dan niet een onderwerp van nader onderzoek zal uitmaken. De woorden »prise en considération" vindt hij eene min juiste uitdrukking, die te veel doet denken aan eene exceptie van niet-ontvankelijkheid in de [illegible]zaal. Het gemelde art. uit het reglement van orde gewaagt van een nader onderzoek, hetgeen veronderstelt dat er eerst een voorloopig onderzoek heeft plaats gehad. Het doet hem leed, dat bij het opmaken van het verslag nopens het gehouden onderzoek in de afdeelingen, men te zeer het tegenovergesteld gevoelen heeft in het oog gehouden. Hij meent, dat een voorloopig onderzoek nopens deze zaak allezins wenschelijk is en dat wel om de eigenaardigheid van het voorstel zelf, dat toch uit zijnen aard populair is. Hij herinnert dat de vorige min. van Finantien reeds gezegd heeft, dat iedere belasting inpopulair is, waaruit van zelf voortvloeit, dat ieder voorstel om eene belasting af te schaffen populair is. Nu is wel opgemerkt dat men voor het nader onderzoek gestemd was, ten einde, zoo als men zich uitdrukte, het later uit te kleeden. Hij vindt dat systhema [illegible] gevaarlijk, vooral als het een voorstel geldt, dat, [illegible]en begreep, door de vergadering nooit kon worden aangenomen. Laat men dus stilzwijgend het in overweging nemen van het voorstel doorgaan, dan wint het denkbeeld van populariteit ook veld. Ook doet zich de vraag voor, of men niet terstond dat voorstel moet afweren, omdat ook het denkbeeld, dat de *negen* onderteekenaren, de volksmannen zijn en daardoor aan het tegenwoordig ministerie zoodanigen knak kon worden toegebragt, dat het in zijne werking verlamd werd. Hij gelooft echter niet, dat men hier met zoodanig wezen te doen hebbe, dat men dadelijk moet zorg dragen dat de geheele levensloop moet worden verlamd.

Hij oordeelt het pligtmatig, eene bijdrage te leveren, om de bezwaren te doen uitkomen, die zich tegen dit voorstel voordoen. Hij hoopt, dat andere leden, die zich door finantieele kennis onderscheiden, daartoe evenzeer zullen medewerken. Hij zeide »tegen dit voorstel", omdat alle leden gewis wenschen, dat in een onderzoek werd getre[illegible] ter tegemoetkoming in de behoeften der mindere, der arbeidende klasse. Hij twijfelt er aan, of dat doel door dit voorstel kan worden bereikt. Het betreft hier eene onverwijlde afschaffing van den accijns op het geslagt. Het tonnengeld toch laat hij in het midden. Dat is hier eene bijzaak. Het is misschien als een soort van lokomotief te beschouwen, mogelijk om den handel in het vaarwater van het voorstel te doen komen: Hij heeft eene exceptie van niet-ontvankelijkheid tegen hetzelve. Het voorstel is namelijk ontijdig; het kan niet ter loops tusschen de behandeling der begrooting worden onderzocht. De voorstellers zeggen wel, dat er *periculum in mora* is; maar hij antwoordt daarop, dat men alzoo tot voorziening in eenen tijdelijken nood, de schatkist een duurzaam en zwaar verlies wil doen lijden. Voor den nood van het oogenblik wil men de toekomst in gevaar stellen. Nu vraagt hij, of dit wenschelijk en mogelijk is? Daarover bestaan bij hem eenige twijfelingen. Hij weet toch 1°. dat het voorstel in strijd is met hetgeen men jaren lang van den voormaligen Min. van Finantiën gehoord heeft; 2°. dat er tegenover dat gezag van dien voormaligen minister, in de memorie van toelichting tot het voorstel geen genoegzaam tegenwigt bestaat; 3°. dat er bedenkingen en nadeelen tegen dat voorstel in het midden gebragt kunnen worden, die dadelijk in het oog vallen, ook aan hen, die in onze financieele aangelegenheden, niet zoozeer zijn doorgedrongen; en 4°. dat in het voorstel een beginsel ligt, waardoor de financiële en politieke toestand van ons vaderland bedreigd wordt.

Wat het *eerste* punt aangaat, zal hij zich geen woord laten ontvallen om afgetreden staatslieden in hoogachting te doen dalen, maar toch mag hij herinneren aan hetgeen door hen bij herhaling is aangevoerd. Met aandrang werd door den voormaligen min. van Finantien jaren lang verklaard, dat er geene afschaffingen van belastingen kunnen plaats hebben zonder behoorlijk aequivalent; dat er geene onvoorzigtige greep in het belastingstelsel moest worden gedaan; dat men niet vergeten moest dat de gunstige staat onzer financien op de aanzienlijke O. I. baten steunde, enz. Hij heeft zich dat alles goed herinnerd en was in die opzigten met het vorig ministerie in volkomen overeenstemming Nu zegt hij niet, dat de vorige min. van Financien al dan niet te regt of ten onregte van gevoelen veranderd is, maar om nu binnen een kort tijdsbestek na te gaan of men in 1852 of in 1853 gelijk had, dat gaat zijne krachten te boven. Hij houdt zich aan den regel: *Qui va piano, va sano*, die langzaam gaat, gaat zeker.

Wat het *tweede* punt betreft, vindt hij in de memorie van toelichting een ongenoegzaam tegenwigt tegen het stelsel van den vorigen minister van Finantiën.

Hij is bovendien verpligt zijn eigen oordeel te gebruiken. Er zijn in die memorie onderscheidene punten, die hij maar zoo gaaf niet kan toegeven. Zoo wijst men er op, dat de goede staat van 's lands finantien een der gelukkige gevolgen van de herziening der grondwet is. Zoo herinnert hij zich, dat men vroeger wel betoogd heeft, dat het batig slot der Overzeesche geldmiddelen niet zoo hoog moest worden opgevoerd als waarop men nu in de memorie rekent Evenmin weet hij of de vermindering van 10 cts. per N. ℔, wel zoo goed berekend is. Dit wordt door sommigen betwijfeld en als dit nu in plaats van 10 cts., 9, 8, 7, 6 of zelfs 5 centen zou bedragen, dan gelooft hij nog niet, dat de cijfers tot volledigheid gebragt en boven alle bedenking verheven zijn. Ware die opgave toch niet juist, dan zouden de voorstellers zich deerlijk hebben vergist en aan misrekening schuldig gemaakt. De geheele redenering, in de memorie voorkomende, komt hierop neder, dat de finantien zijn vooruit gegaan, dat er overschotten zijn en dat er dus belastingen moeten worden afgeschaft. Hij betwijfelt het, of het kan opgaan, dat, wanneer een goed financier een gering deel zijner schuld heeft afbetaald, hij een groot deel zijner inkomsten zou mogen prijs geven. Hoezeer er nu wel eenige schuld is geamortizeerd, gelooft hij toch dat er eenige schuld is overgebleven en dat er nog eenige noodzakelijke uitgaven te doen zijn. Hij kan het dus zoo niet toegeven, dat er nu reeds geld en inkomsten gemist zouden kunnen worden. In de memorie van toelichting wordt, tot aanbeveling van het voorstel gezegd, dat zonder onvoorziene rampen, zelfs de middelen zullen voor handen blijven, om in buitengewone [illegible] nood te voorzien. Dat is zeer geruststellend voor den *eersten* nood, maar hoe dan bij den tweeden en bij den voortdurenden nood? Zou men dan niet eens berouw kunnen hebben, dat men 16 ton jaarlijks had prijs gegeven, en hebben de voorstellers er wel aan gedacht, dat de geschiedenis heeft geleerd dat er altijd onvoorziene omstandigheden ontstaan. Het ware dus wel wenschelijk dat de mem. v. toel. ten fine van nader onderzoek in handen der voorstellers werd gesteld, die haar dan nog eens konden overwegen.

Wat het *derde* punt betreft merkt de spr. op, dat de voorstellers in hunne memorie van toelichting te kennen geven, dat de arbeidende klasse niet nu, maar mogelijk in de toekomst daardoor in de mogelijkheid zal gesteld worden om meer dierlijk voedsel te gebruiken. Dat is zeker een aangenaam vooruitzigt, vooral na de verkregene ondervinding bij de afschaffing van den accijns op de varkens en schapen. Dit is waarlijk goed gemeend voor de toekomst, maar de voorstellers willen ook dadelijk een blijk van hunne belangstellende zorg geven voor een stand in de maatschappij, die zulks wel verdient. Deze zou terstond genot van den maatregel hebben; maar hij heeft het hooren betwijfelen, of die stand dat voordeel dan wel zou verkrijgen, daar de accijns op het geslagt juist door de meer gegoeden het meest wordt gedragen; die zouden alzoo de meeste voordeelen van de afschaffing verwerven. Die afschaffing zou dan zijn een geschenk aan de slagers en aan de meergegoeden. Ook is er altijd gesproken van den ongelijkmatigen druk der lasten. Zal dit door den voorgestelden maatregel verbeteren? Men heeft steeds gezegd, dat, hoe meer genot men heeft, hoe meer men moet belast zijn. Hier schijnt het echter omgekeerd. Zij die alleen brood kunnen eten zullen niet verligt worden. Ook in dit opzigt beroept hij zich weder op de woorden van den voormaligen Min. van Finantien, die op den 24 December 1850 gezegd heeft, dat zoo men de accijnsen op al de levensbehoeften afschafte, het dan nog twijfelachtig was of er voor de behoeftige klasse wel zeer veel zou gedaan worden.

Ten *vierde* houdt Spr. het daarvoor, dat door het gedane voorstel de financiëele en de politieke toestand van het vaderland wordt bedreigd. De *financieele*, omdat hij zich herinnert, wat er plaats had op het einde der merkwaardige diskussien over het ontwerp tot invoering eener belasting op de rente. De toenmalige Min. van Binnenl. Zaken heeft destijds te kennen gegeven, dat er zonder de invoering van dergelijke belasting, aan geene verbetering van het belastingstelsel was te denken. Hij en die minister begrepen, dat, kwam de bedoelde belasting toen niet tot stand, er een druk der tijden zou worden vereischt, (dien hij evenwel niet hoopte) om de invoering van dergelijke belasting mogelijk te maken. Nu gelooft hij, dat door die woorden een nieuw licht over het geheele voorstel wordt verspreid. Nu reeds spreekt de een van de afschaffing van den accijns op het geslagt, een ander van dien op het gemaal en spoedig zal men op de afschaffing van andere accijnsen aandringen.

Naarmate er nu belastingen worden afgeschaft, zal de mogelijkheid geboren worden, om die veranderingen in het financieele stelsel te brengen, waarop men sedert lang het oog gevestigd heeft, en dan zal men geraken tot eene belasting, die ook in de vorige Kamer afgekeurd en verworpen werd. Wat het politieke oogpunt betreft, is zeer te regt opgemerkt, dat het hier eene politieke demonstratie geldt, Dat is volstrekt geen wanbedrijf. Integendeel, zij is zeer geoorloofd, soms zelfs wenschelijk en pligtmatig. Het gebeurt echter dikwerf, dat, wanneer zulk eene demonstratie door een aantal leden geschiedt, niet allen, die er aan deel nemen, het weten, dat het eene dergelijke demonstratie is. Het ligt mogelijk niet in de bedoeling der voorstellers, doch de uitkomst bewijst, dat het zoodanige demonstratie is. Niet alleen toch is het voorstel door den vorigen min. van Fin. gedaan, maar ook de vorige min. van Binnenl. Zaken behoort onder de voorstellers, ja, zelfs heeft die laatste, vroegere min., de missive onderteekend, waarbij het voorstel aan de Kamer is ingezonden. Hij meent nu van zijne zijde aan die politieke demonstratie geen voedsel te mogen geven. Hoe zijne betrekking tot het tegenwoordig ministerie is, laat hij thans in het midden. Dit zal eerst over eenige weken blijken. Zeker is het, dat hij nog geen geprononceerd voor-[illegible] dat hij en

zijne vrienden goede en bestendige bondgenooten van het ministerie zouden kunnen worden, dan brengt eene juiste beschouwing mede, het zoo lang bij te staan en dus aan de politieke demonstratie niet toe te geven. Ook de verhouding tot het vorig ministerie vordert dit. Hij brengt gaarne alle hulde aan het afgetreden ministerie. Hij geeft het toe, dat ook ten zijnen aanzien de regel toepasselijk is: »la critique est aisée, mais l'art est difficile."

Doch dit neemt niet weg, dat het vorig ministerie, naar zijne meening in groote punten, in zijne financieele en politieke rigting, niettegenstaande het in gelukkige omstandigheden verkeerd heeft, te kort geschoten heeft. En nu meent hij te mogen vorderen dat de tegenwoordige meerderheid der Kamer, een getrouw overzigt erlange van hetgeen er heeft plaats gevonden, en niet te spoedig een vrijbrief aan het ministerie schenke. Hij vraagt welk doel die politieke demonstratie heeft? Hij vergelijkt het tegenwoordig ministerie bij een citadel. Door het aangeboden voorstel worden de eerste loopgraven tegen hetzelve geopend. Al wil men dat ministerie ook omverwerpen, dan weet men toch, dat men voor het oogenblik, daartoe geene de minste kans heeft. Wat doet men nu; aan politieke diskussien waagt men zich niet. Zij zijn gevaarlijk en de natie wil ze niet. Maar stelt men nu de politiek ter zijde en plaatst men de materiële en finantiële vraagstukken op den voorgrond, dan is langzamerhand de dag der verkiezingen daar; dan zal men het kasteel niet omver schieten, maar dan heeft men het ondermijnd en verwacht men, dat het in de lucht springen zal. Hij eindigt met eene opmerking, eene vraag en eene waarschuwing. — Ten *eerste* merkt hij op, dat wat hij gezegd heeft, niet alleen tot het ministerie, maar ook tot de Kamer gerigt is. Men weet zeer goed, dat het gedane voorstel door deze Kamer, niet zal worden aangenomen, evenmin als de vorige Kamer het zou hebben goedgekeurd.

Immers, na lang getwist te hebben, moest er door de vorige Kamer toch iets verrigt worden, en daarom heeft zij den accijns op het geslagt gedeeltelijk afgeschaft. Ook de vorige Kamer zou verklaard hebben, dat de voorgestelde maatregel hoegenaamd geene voordeelen aanbiedt. Het voorstel is dus onmiskenbaar eene politieke demonstratie, want anders had men tot de aanstaande behandeling der begrootingswetten kunnen wachten, om bij die gelegenheid het punt ter sprake te brengen. Voorts vraagt hij het, of het aan die overtuiging welligt is toe te schrijven, dat men de zaak met minder zorg heeft behandeld, en men met zekere ligtvaardigheid in het gedane voorstel is te werk gegaan; maar hij vraagt ook of, zoo het hetzij door het voorstel, of door een' politieken storm, het geheele ministerie wierd weggevaagd, en de *negen* voorstellers op de bank der ministers gezeten waren, of zij dan vrijheid zouden vinden voor te stellen, dat de accijns op het geslagt met 1 Januarij 1854 zou worden afgeschaft. Nu weet hij wel, dat, wanneer men iets kollektief doet, men eerder over eene daad heenstapt, immers minder berouw daarover gevoelt; maar dan vraagt hij, of een der negen voorstellers het zou durven wagen, om onverwijld zonder nader overleg, die belasting in te trekken.

Zijne waarschuwing is deze. Voor weinige weken heeft men eene kernachtige spreuk in deze vergadering gehoord, die wel waardig was met gouden letteren op hare wanden te prijken. »Ik kan, zeide een geacht lid, geen vernederender schouwspel, dan dat de regering en de volksvertegenwoordiging, zich de gedienstige slavinnen toonen van den volkswaan van den dag." Die spreuk is ook op financiële aangelegenheden van toepassing: wacht u vooral om het volk in den waan te brengen, dat het door afschaffing van belastingen een gelukkiger toestand te gemoet gaat. Wacht u het als eene weldaad te doen beschouwen, wat ge vroeger als verderfelijk hebt afgeschetst. Wacht u den toestand der mindere standen toe te schrijven aan de onkunde, zoo niet aan den onwil van eene tegenpartij. Het is spreker onmogelijk, vòòr 1 Januarij 1854 de twijfelingen op te lossen, die hij thans geopperd heeft, of om zelf de zaak behoorlijk te overwegen; terwijl hij meent dat dit pianissimo moet geschieden. En welke is nu zijn slotsom? Verlangt hij geen nader onderzoek? Verre van daar. Integendeel, hij wenschte, dat het voorstel tienmalen kon worden onderzocht, en dat er telkens over kon worden beraadslaagd. Maar waarom acht hij eene voorloopige bestrijding van hetzelve niet doelloos. Volstrekt niet; want daardoor zal worden geconstateerd, dat men van het nader onderzoek niet wordt afgeschrikt, maar dat men hetzelve verlangt, hoezeer men het niet noodig acht, daar door het nader onderzoek het voorstel, op grond van zijne verderfelijkheid en ondoordachtheid ten toon zal worden gesteld.

De heer *van Lennep* schroomt, om na de rede die zoo even gehouden is en die voorzeker op allen eenen zoo diepen indruk heeft gemaakt, het woord te voeren. Maar hij acht zich toch verpligt een enkel punt nader te adstrueeren. Hij is tegen het voorstel omdat het z. i. niet strekken kan, om de belangen der minvermogenden te behartigen.

De nadere in overwegingneming van dit voorstel zou eene mystifikatie van de natie zijn. Aan dergelijke mystifikatie wil hij geen deel nemen.

De heer *van Nispen* is *vóór* het in overweging nemen. Hij gelooft door zijn gedrag bewezen te hebben, dat hij gaarne wenscht mede te werken tot verligting van den druk van dat gedeelte der natie, dat de moeijelijkheden van ons belastingstelsel het meeste gevoelt. Gaarne wenscht hij de belangen der minvermogenden naar zijne overtuiging te bevorderen. Uit dien hoofde heeft hij medegewerkt tot de aanneming van een voorstel, dat daartoe kon strekken. Hij behoort tot die leden, die bij de behandeling der begrootingswetten in de afdeelingen den wensch hebben kenbaar gemaakt, dat er in overweging werd genomen of er geene noodzakelijkheid bestond, om bij den hoogen prijs der levensmiddelen sommige belastingen af te schaffen of tijdelijk te schorsen, die de verhooging van den prijs zouden te weeg brengen. Thans is dit voorstel gedaan. Hij verlangt, dat het in overweging worde genomen, opdat het blijke of het beantwoorden zal aan het doel dat men zich daarmede voorstelt; of het medewerken zal tot verligting der lasten van de mindere volksklasse, of het strekt om eene meer juiste verhouding in ons belastingstelsel te verkrijgen; en of het tot ontlasting der hulpbehoevenden leiden zal. Het belang der geheele Kamer doet het wenschelijk achten, dat al die punten duidelijk en helder worden gemaakt. Zoo het voorstel populaire kleuren heeft, gelijk men gezegd heeft, dan is het dubbel van belang, zoowel voor de regering als voor de Kamer, dat de waarde van het voorstel met naauwkeurigheid worde onderzocht.

De heer *Sloet tot Oldhuis* hoopt met bedaardheid en rondborstigheid zijn gevoelen te openbaren. Men zal zich herinneren dat drie à vier weken geleden in de dagbladen gewag gemaakt werd van de bewegingen, die in de stad zijner inwoning hebben plaats gehad. Dit waren wandelende groeperingen, die wat al te laat in den nacht duurden. Die bewegingen waren niet ontstaan ten gevolge van weigering tot verhooging van dagloonen, maar zij waren ten deele het gevolg van onvoorzigtige uitdrukkingen door eenig persoon tegen het werkvolk gebezigd. Ook was er eene instruktie ter zake van vermeende rebellie jegens werklieden aangevangen, welke echter bleek onnoodig en ontijdig te zijn. Maar die bewegingen hebben hem genoopt voor zich zelven een naauwgezet onderzoek naar den toestand der arbeidende klassen in te stellen. Hij had wel gewenscht dat zijne medeafgevaardigde uit Zwolle, dat onderzoek met hem had kunnen bewerkstelligen. Misschien ware dat lid dan tot eene andere gevolgtrekking of slotsom gekomen.

Hij heeft gesproken met onderscheidene bazen, wijkmeesters, armverzorgers en met allen, die z. i. den toestand der mindere klasse konden kennen. En dan geeft hij de heilige verzekering, dat die toestand van dien aard was, dat deze de aandacht der Regering en der Kamer in hooge mate verdiende. Er is voor den winter niets bespaard kunnen worden. Men heeft niets overgegaard voor het barre saizoen. Reeds heeft men zijne toevlugt tot de Bank van Leening moeten nemen voor zoo ver men zich nog van iets ontdoen kon. Hij levert eene schets van een budget van een huisgezin der arbeidende klasse. Het bestaat uit man, vrouw en uit 5 à 6 kinderen. Het heeft voor zijn wekelijksch onderhoud een mud aardappelen van *f* 3 à 3.50. Het gemiddeld bedrag van het loon beloopt *f* 4; het houdt dus nog geen *f* 1 over, waarvan het gedurende 7 dagen nog wat azijn en zout koopen moet. Van vleesch, boter en spek is sedert jaren geen sprake meer. Van waar moet nu worden voorzien in al het overige, in huishuur, brandstoffen, kleeding en tot voorziening in al die kleine rampen, die zoo menigvuldig zijn in dit aardsche leven? Is het dan wonder, dat die zuigelingen aan de slappe borsten van de moeders wegkwijnen, die geen ander voedsel meer hebben dan verglaasde aardappelen? Nog voor weinige jaren maakten de nuchtere kalveren het voedsel der arbeidende klasse uit. Ook dit heeft opgehouden, sedert de accijns op het geslagt het lokaas tot uitvoer der nuchtere kalveren naar Engeland geworden is.

Is het dan te verwonderen, dat de cholera hare grootste verwoestingen heeft aangevoerd, niet onder de bedeelden, die van goed voedsel worden voorzien, maar juist onder de arbeidende en werkzame klasse. »Ik bid u dan," zegt Spr., »laat ons dan toch alle staatkundige rancunes ter zijde stellen, waar het geldt de belangen van zulk eenen gewigtigen stand in de maatschappij, die alle onze symphatie verdient. Ik maak geen staatkundig geschil van deze zaak. God weet dit. Ik heb mij vroeger tegen eene invoering eener belasting op het inkomen en op de renten verzet. Ik wist zeer goed, dat ik daardoor in populariteit verliezen zou. Doch ik ken de werking van den accijns op het geslagt te goed, om niet mede te werken tot het afbreken eener zoo onzedelijke belasting. Ik zie volstrekt in de afschaffing dier belasting op het geslagt geen verband met de invoering eener belasting op de rente. Ik bezweer het u, hebt zooveel medelijden met de arbeidende klasse, die toch ook gaarne vleesch zou willen eten, om het gedane voorstel eenige overweging in ons midden waardig te keuren."

De heer *Thorbecke* gelooft dat de Kamer zal goedvinden, wanneer hij zich bepaalt bij het eigenlijk onderwerp der tegenwoordige beraadslagingen, bij de vraag namelijk, of het voorstel, door de negen leden gedaan, in overweging zal worden genomen. De heer Groen heeft gemeend, dat die beraadslagingen een' ruimeren omvang konden hebben. Hij heeft zich daarbij beroepen op het reglement van orde der Kamer. Hij heeft gezegd dat art. 78 spreekt van een nader onderzoek, zoodat er dien ten gevolge ook een voorloopig onderzoek over het voorstel zelf kan plaats hebben, hetgeen dan ook werkelijk door gezegd lid is geschied. — Spr. moet hierop antwoorden, dat dit nader onderzoek beteekent, wanneer de Kamer tot het in overweging nemen besloten heeft. En als lid der Kamer vroeger, en vervolgens als lid der Regering, was hij tegen de bepaling van het reglement van orde, hetwelk de aanvankelijke overweging in de afdeelingen voorschrijft, welke bepaling in het reglement van orde van 1852 weder bij art. 78 is opgenomen.

Hij was van meening, dat daar waar de Grondwet geen verschil maakt tusschen voorstellen van de Regering en voorstellen van de Kamer, men geene meerdere moeijelijkheid moest in den weg stellen aan de ééne soort van voorstellen dan aan de andere. De Kamer intusschen heeft ten deze eene beslissing genomen. En nu meent Spr., dat er slechts twee gronden kunnen bestaan, ten gevolge waarvan de Kamer zou kunnen goedvinden een voorstel niet in overweging te nemen: òf dat er geen grond hoegenaamd tot zoodanig voorstel bestaat, òf dat het in overweging nemen bedenkelijk zou zijn. — Dat er hoegenaamd geen grond voor het voorstel zou bestaan, zal niemand beweren en heeft ook niemand beweerd. En wanneer dit door iemand mogt geschieden, dan zou het, tot wederlegging daarvan voldoende zijn, op de gebeurtenissen der laatste jaren, op de memorie van toelichting tot het voorstel, te wijzen. — Dat het in overweging nemen bedenkelijk zou zijn, is inderdaad beweerd, en dit zal dan ook het punt zijn, hetwelk Spr. zal moeten behandelen.

Hij zal noch den heer Groen, noch andere leden volgen op dat terrein, hetwelk alleen dan eerst tot het gebied van de overwegingen der Kamer behoort, wanneer over het in overweging nemen zal zijn beslist. Hij zal die diskussie niet vooruitloopen, en ook daarom de gemaakte bedenkingen te dien aanzien niet beantwoorden, omdat dit in strijd zou zijn met de vraag, thans door de voorstellers aan de Kamer gerigt. Zij vragen niet om nu de zaak zelve in overweging te nemen. Om nu voor te stellen, de zaak zelve te onderzoeken, zou zijn handelen tegen zich zelven, want alsdan zou het, ten deele althans, overbodig zijn, dat de Kamer nader het voorstel in overweging nam.

Twee leden, zegt Spr., zijn tot het besluit gekomen, dat het voorstel niet in overweging moest worden genomen. Uit de redevoeringen van andere leden zou hij, ook dan, wanneer zij dit niet te kennen gegeven hadden, gelijk besluit afgeleid hebben, en dit vooral uit de rede van den heer Groen, welke doorgaans moest leiden tot het besluit, om het voorstel niet in overweging te nemen. De heer van der Brugghen intusschen, die evenzeer het niet in overweging nemen wil, is zich zelven meer gelijk gebleven. Deze gaf daarvoor bepaalde redenen op. Waarom heeft die Spr. gewenscht, dat het voorstel niet in overweging mogt worden genomen? Hij had daartoe deze gronden: »1°. omdat hij het voorstel ontijdig acht; 2°. omdat hij het een populair voorstel acht; en 3°. wegens de politieke strekking van het voorstel. Ad. 1. ontijdig. Maar waarom? Twee redenaars, de heeren van der Brugghen en Groen, hebben die ontijdigheid betoogd. Spr. zal met den laatsten beginnen.

De heer Groen heeft gezegd; het voorstel is ontijdig; het is geworpen te midden der overwegingen over de begrooting, en op zoodanig tijdstip, dat het niet behoorlijk kan worden onderzocht. De voorstellers zouden beter gedaan hebben, wanneer zij hunne aanmerkingen bij de begrooting hadden te berde gebragt; en dan hadden gewezen op den druk der arbeidende klasse en zich verklaard voor eene afschaffing van belastingen. — Spr. antwoordt hierop, dat de voorstellers gemeend hebben, zich niet te moeten beperken tot bedenkingen maar dat het hun pligt was te handelen. En wanneer? Zij hebben dit geenszins ontijdig gedaan. Zij hebben zoo lang mogelijk gewacht, spr. mag voor zich wel zeggen, hij heeft *verwacht*, dat van wege het gouvernement de afschaffing van een of van meerdere lasten zou worden voorgesteld.

Onlangs intusschen heeft men de zéer stellige verklaring van de regering ontvangen, dat zij daartoe niet zou overgaan. Daarop, en eerst na die volledige zekerheid bekomen te hebben, hebben de voorstellers het voorstel ingediend, in de eerste vergadering, dat de Kamer na het reces vereenigd was. Maar, zegt men, het voorstel kan niet te midden der Begrooting onderzocht worden. Ware het voorstel minder eenvoudig, ware het nu voor het eerst dat eene dergelijke zaak aanhangig werd gemaakt, misschien zou die bedenking dan van gewigt zijn. Maar de zaak is zeer dikwijls in overweging geweest; zij is zeer dikwijls behandeld; het voorstel is zeer eenvoudig, het stelt de afschaffing voor van eenige belastingen. Werden er nieuwe belastingen voorgesteld, dan zou misschien het onderzoek omslagtig zijn. Nu de voorstellers gezien hebben, dat de regering ten deze niets gedaan heeft, nu hebben zij het voorstel gedaan, in de overtuiging, dat het, zonder belemmering aan de overwegingen der Begrooting, onderzocht en tot een besluit gebragt kan worden.

De heer *van der Brugghen* heeft ook, omtrent het punt van het ontijdige, aangevoerd, dat het voorstel niet op zich zelf staat. Men wil, zegt dat lid, voortgaan op den nu te openen weg. Dit is aangewezen in een geschrift, hetwelk, volgens het lid, aan de Kamer is rondgedeeld en dat hij een prulschrift noemde. — Spr. moet verklaren, het niet gezien of ontvangen te hebben; hij kent het dus niet. Maar het voorstel zeide de heer van der Brugghen, is een middel om te komen tot een *income tax*, en dat lid heeft een in-

income-tax vergeleken bij een gapenden afgrond. Alles daartoe moet vermeden, en zelfs de eerste schrede belet worden. — Dus, men zegt, het voorstel staat niet op zich zelf. Maar Spr. moet daarop antwoorden: waaruit maakt gij dat op? Uit het voorstel, uit de memorie van toelichting kan het niet blijken, uit de veronderstelde gezindheid der voorstellers? Spr. zal zich niet uitlaten omtrent zijne medevoorstellers. Hij zal gaarne voor zich zelven spreken. En dan moet hij zeggen, dat hij steeds als lid der Kamer, en als Minister, een voorstander is geweest van eene verbetering, eene hervorming van het belastingstelsel, en hij beschouwt het gedane voorstel als een deel, als eene schrede om tot zoodanige verbetering te komen. Maar volgt daar nu uit, dat het voorstel niet in overweging kan worden genomen? Wil de heer van der Brugghen dan de verbetering van het belastingstelsel niet tot een onderwerp van overweging maken?

Men zegt, het voorstel is gevaarlijk, omdat het leidt tot andere voorstellen van dergelijke of verdere strekking. Daarop moet Spr. vragen, of dan de Kamer niet meesteres is en blijft? Zou de Kamer niet zeer wel de noodzakelijkheid tot afschaffing dezer twee belastingen kunnen erkennen, zonder daarom mede te gaan met hen, die misschien een *income-tax* wenschen. Indien het voorstel *zoo* ware gedaan, dat het niet anders kon tot stand komen dan met de hulp van *income-tax*, gemeld lid zou gelijk hebben. Maar wat wordt voorgesteld? Dat bij de in den schatkist voorhanden zijnde overvloed, de druk der belastingschuldigen eenigzins worde verminderd. Maar ad. II. Het is een populair voorstel, zeide men, het is een monster, 't welk dadelijk moet worden onderdrukt. Men moet dus, het onderzoek beletten; wij moeten, zegt de heer Groen, dat populair voorstel weren, omdat het populair is? Heeft men dan reden om zoo beducht te zijn voor de populariteit?

Spr. zou uit de reden van den heer Groen meer dan een grond kunnen vinden, om hem volkomen gerust te stellen. Hij zou ook redenen kunnen vinden, om de aanneming van het voorstel in overweging te geven, juist *omdat* het populair is. Hij wil dit echter niet doen. Hij moet zeggen, dat de voorstellers juist een populair voorstel hebben vermeden. Zij hadden anders de afschaffing van het gemaal voorgesteld. Dit zou oneindig meer populair geweest zijn. Hun voorstel is veeleer een gouvernementeel voorstel. Het kan aangenomen worden, zonder de minste verwarring en de invloed zal zich zoo algemeen niet doen gevoelen als bij het gemaal.

De voorstellers hebben dus ontdoken die grootere populariteit, die men aan het voorstel en aan de namen der voorstellers heeft toegeschreven, en een voorstel gedaan dat misschien door een stout minister en door eene moedige Kamer haar beslag had kunnen erlangen. Wanneer men den voorstellers dus verwijt een streven naar populariteit, dan wordt dit door de daad zelve wedersproken. Maar, zegt spr., het zij dan een populair voorstel. Meent men dan in ernst, dat het gevaar beter zal gekeerd worden, door het voorstel af te wijzen, door den stroom plotseling te stuiten en te beslissen, dat het niet verdiend een populair voorstel te zijn of te heeten. In het stelsel dus zelfs van hen, die de bedenking maken, moet het voorstel in nadere overweging worden genomen. III. Het voorstel moet niet in overweging worden genomen, zeide men, om de politieke strekking. De heer v. d. Brugghen heeft zijne meening deftiger geuit. De heer Groen heeft dezelfde meening te kennen gegeven, maar meer in een toon van verontwaardiging, van veroordeeling.

Hij heeft gezegd, het was eene politieke demonstratie, en gelijk meestal met dat lid het geval is, dat zijn betoog zoodanig is ingerigt, dat het eene deel het andere dekt, zoo voegde hij er bij, dat hij tegen eene politieke demonstratie niets had, maar dat deze terstond moest worden gekeerd. Men zegt dan, het voorstel heeft eene politieke strekking. Het heeft Spr. bevreemd dat thans zoo zeer op die qualificatie wordt gedrukt. Dat geeft geen blijk van een zeer moedig politiek geweten. De heer van der Brugghen zegt, dat het voorstel eene politieke strekking heeft om de namen, die er onderstaan. Maar omdat het de heeren Thorbecke en van Bosse zijn, moet dan alles afgekeurd worden, omdat het van hen komt, en dit alleen omdat gemeld lid het niet met hen eens is? — Het voorstel heeft hetzelfde lid gezegd, heeft eene politieke rigting, welke niet meer is die van de Natie, die van het kabinet.

Het voorstel is niet meer in de nationale rigting! Maar dat strookt toch niet met de gelijktijdige bewering, dat het is een populair voorstel. Dat het niet meer is in de rigting van het kabinet, zal Spr. niet ontkennen, voor zooverre de rigting der voorstellers niet is die van het tegenwoordig kabinet. Maar volgt daar nu uit, dat geen ander voorstel, van eene andere rigting, behoort overwogen te worden? Als dit waar is, dan zal het goed zijn, bij de eerste herziening der Grondwet het regt van voorstellen te doen door de leden, weg te schrappen. Waartoe dient de bepaling? Opdat de Kamer zou kunnen aanvullen, wanneer het initiatief niet van de regering uitging. En waartoe zou dan de bepaling strekken, wanneer elk voorstel, alle oppositie dadelijk bij den aanvang te niet werd gedaan? Waartoe toch is de oppositie in een constitutionelen regeringsvorm geroepen? Om, zoo de regering in den regel belast is met de taak van den dag, met de taak van heden (die trouwens zwaar genoeg is), de oppositie zou hebben te letten op de eischen van morgen.

De geschiedenis van alle konstitutionnele landen en ook van de oppositie in dit land, hebben de noodzakelijkheid daarvan aangetoond. Als dit waar is, dan kan in het argument, dat het voorstel afkomstig is van eene rigting, die niet is die van het tegenwoordig kakinet, geen grond gelegen zijn, om het voorstel niet in overweging te nemen. Het andere verwijt; of liever de beschuldiging is zwaarder. Het voorstel verdient afkeuring, omdat de politieke rigting niet meer is de nationale rigting. Voor den Volksvertegenwoordiger is deze qualifikatie niet zeer geruststellend. Maar de uitdrukking werd getemperd, door het woord, dat zij niet *meer* is de nationale rigting. Is die nationale rigting dan zoo plotseling gekeerd? Spr. heeft geleerd in politieke zaken geduld uit te oefenen. Hij zal ook nu met geduld den tijd verbeiden.

Maar, gij moet vragen, of die rigting, welke zoo plotseling kan gekeerd zijn, ook de nationale is? Hij zal niet twisten over hetgeen al dan niet nationaal is. Maar hij moet voorzigheid aanbevelen omtrent hetgeen men anti-nationaal noemt. Dit kan niet opgemaakt worden uit hetgeen na eenige maanden gebeurd is; daartoe is langere tijd noodig. Als het intusschen waar is, dat het voorstel niet meer is in de nationale rigting, dan zal dit blijken bij het onderzoek en dan zal de rigting, door de bestrijders gehuldigd, er bij winnen, want dan zal het blijken, hoe anti-nationaal de andere rigting is. Als dat lid nu zegt, in de Kamer gezonden te zijn, om eene tegenovergestelde rigting als van de voorstellers te verdedigen; dan zal hij die taak 't best vervullen, door die bij het onderzoek van het voorstel zelve te ontwikkelen. Men moet, wordt gezegd, de tegenpartij geen gelegenheid geven eenig voordeel te behalen.

Dit heeft herhaaldelijk bij beide leden, welke Spr. bestrijdt, op den voorgrond gestaan. Men moet, zeggen zij, haar geen populariteit gunnen; men moet haar geen voet geven, geene gelegenheid verschaffen tot dergelijke politieke demonstratie, en de heer Groen had iets vroeger gezegd, dat hij het zou betreuren, dat wij ons zoo zouden gewennen aan die fransche modes. Die leden, antwoordt Spr., zijn zeer op den weg om juist die mede te volgen; want, als dit betoog opgaat, als alles moet worden onderdrukt wat niet van eene zijde komt en daarmede in overeenstemming is, wat volgt dan daaruit? Dat men niets zal hooren dan *unisone*, één toon, en niet de harmonie, bij verscheidenheid van toonen; men zal zelfs in het geheel geene anderen mogen hooren. — Het voorstel, zegt men weder, heeft eene politieke en eene vijandelijke strekking tegen het ministerie. Spr. antwoordt hierop, dat, wanneer als men iets anders wil, dit vijandelijk wordt genoemd, dan ja, dan is het voorstel vijandig, maar dan is ook elke stem welke zich tegen een Regeringsvoorstel verklaart ook eene vijandige daad. En hetgeen is voorgesteld, is dat iets aan de antecedenten van deze Regering zoo vreemd? Hij wijst in deze op het voorstel in 1847 door de Regering gedaan, met het uitgedrukte doel, om de lasten der mindere klassen te verligten. Voorts herinnert hij aan de rede van het tegenwoordig lid der Kamer, de heer graaf Schimmelpenninck, voorzitter van het in 1848 opgetreden nieuw kabinet, die toen de toezegging gaf, dat de belasting op het gemaal en geslagt, zoo niet afgeschaft, dan toch zoo gematigd zou worden, dat zij alleen op de meer gegoeden zou drukken. Spr. gelooft niet, dat de tegenwoordige ministers in een gedeelte der voorstellen van 1847 en 1848 alsnog eene vijandige strekking zullen zien tegen het tegenwoordig kabinet, of iets dat in strijd is met hunne rigting, waaromtrent de heer Groen zelf verklaarde, op dit oogenblik nog geheel in het onzekere te zijn. Spr. zal nu nog enkele opmerkingen maken, ten aanzien van deze en gene bedenking. De heer van Lennep heeft gezegd, men maakt zich illusiën. Dit moet men zoo spoedig mogelijk tegengaan.

Op die bedenking moet Spr. antwoorden, dat men die illusiën niet enkel door onderdrukken beletten zal, maar eerder door een grondig onderzoek. De heer Groen heeft zich twee a drie malen tot den Spr. gewend met eene uitdrukking, welke deze bij eene vroegere gelegenheid heeft gebezigd, namelijk dat er niets vernederender was dan de gedienstige slavin te worden van een volkswaan van den dag.

Als de heer Groen die uitdrukking, bij eene geheel andere gelegenheid gebezigt, toepast op het tegenwoordig voorstel, dan schijnt hij Sp,. toe als uit eene andere wereld te zijn gekomen. Wie toch is hier onkundig gebleven van de menigvuldige overwegingenen. welke elders en hier, sedert de laatste, neen, sedert eene reeks van jaren, bij het volk niet alleen, maar ook bij de wetenschap juist over deze belastingen hebben plaats gehad, zoodat het vraagstuk inderdaad in staat van wijzen is gebragt, en het thans gedane voorstel geschikt is om een einde aan het geding te maken. Maar in allen gevalle, zoo het eene volkswaan is, hoe dien dan beter te onderdrukken dan door het onderzoek, dan door aan te toonen, dat het een volkswaan is. Spr. zal den heer Groen zeer gaarne op dat terrein afwachten. Dat lid heeft den voorstellers wijders eene wetenschap toegeschreven, welke zij niet bezitten. Hij heeft gezegd dat de voorstellers zeer goed weten, dat de Kamer het voorstel niet kan aannemen.

Spr. moet daarop antwoorden, dat dit voor de voorstellers eene groote teleurstelling zou zijn. De voorstellers hebben die wetenschap nog niet. — De heer Groen heeft herinnert aan de afschaffing der belasting op de schapen en varkens. vulling daarvan. Bij gemelde afschaffing is het platte land bevoordeeld. Door het voorstel zullen de steden ontheven worden. Wanneer nu de vorige Kamer het eerste gedeelte van het voorstel heeft aangenomen, waarom zou dan deze Kamer niet het tweede gedeelte goedkeuren? Dan rekent de heer Groen dus op eene gansch andere gezindheid dezer Kamer dan de vorige. — Men heeft gevraagd, of de voorstellers, wanneer zij aan de ministeriële tafel zouden gezeten zijn, of zij dan het voorstel zouden hebben gedaan om met 1°. Januarij 1854 die belastingen af te schaffen.

Spr. aarzelt niet dit met ja te beantwoorden, maar hij voegt er bij, dat zij dan niet gewacht zouden hebben tot 8 November, maar dat zij het voorstel vóór of bij het indienen der begrooting zouden hebben gedaan. Maar, zeide men, zal het voorstel dan baten? Is het voorstel een panacé? De voorstellers antwoorden dat zij een zeer bescheiden voorstel hebben gedaan, een zeer gematigd voorstel. Dit intusschen kan bij de diskussien verder ontwikkeld worden. Spr. wenscht die diskussien, ook om den heer Groen, beter ingelicht, terug te brengen van eene uitdrukking, die Spr. zal niet zeggen onparlemetair, maar in zijn mond zeer sterk is, dat namelijk het voorstel *ondoordacht* zou zijn. Bij de diskussie hopen de voorstellers nader de *gedachte* te verklaren, welke hen geleid heeft.

De heer *van Bosse* zegt, dat, na de uitvoerige rede van den heer Thorbecke, zijne taak ligter is geworden. Hij zal dan ook kort zijn, doch vooraf een woord van zich zelven spreken. Hij is in de eerste plaats den heer v. d. Brugghen dank schuldig voor al het goede, dat hij van hem in het midden heeft gebragt. En als Spr. nagaat hoe meesterlijk en met bijtende ironie, de heer Groen dikwerf zijne aanvallen doet, dan moet hij verklaren er van die zijde nog al zeer goed te zijn afgekomen. En toch heeft Spr. een enkel woord uit den mond van den heer Groen zeer getroffen: het was het verwijt van onbedachtzaamheid, ligtvaardigheik, dat spelen met 's lands financiën, een verwijt, zoo ver afstekende met den lof van een redenaar, die den heer Groen voorafging. De heer van Goltstein, die zich hevig heeft uitgelaten tegen het in overweging nemen van het voorstel, heeft zijn tegenstand vooral gebouwd daarop, dat, volgens hem, de toestand der finantiën volledig bekend was, dat het noode oos was er over te spreken of belastingen konden worden afgeschaft; dat dit was een aximona, dat dit niet kon geschieden zonder æquivalent. Het is met het oog daarop, dat Spr. inzonderheid zal wijzen op zijne vroegere gedragingen.

De begrooting voor het volgende jaar sluit zonder toevoeging van het koloniaal batig slot. Nu zegt Spr. niet, dat wanneer zich geene buitengewone omstandigheden hadden voorgedaan, hij dan welligt het voorstel niet zou achterwege hebben gelaten, maar wanneer hij bij den gunstigen finantiëlen toestand, in aanmerking neemt den grooten nood, ten gevolge van den duren prijs der levensmiddelen; wanneer hij let op vroegere maatregelen der Regering, en als hij het oog vestigt op hetgeen hij zelf als minister heeft gedaan, — dan meende hij grond genoeg te hebben om zijne medehulp tot het voorstel niet te weigeren aan hen die ook van meening waren dat er iets meer moest geschieden, dan hetgeen door de Regering was gedaan. Aan hen, die meenen mogten, dat die verandering van denkwijze te snel is, zal hij de volgende opmerking maken en eene vraag doen. Over de vermindering der belastingen heeft hij het laatst bij de aanbieding der vorige begrooting gesproken. Nu vraagt hij of men wel weet dat de toestand onzer finantiën met 20 mill. is verbeterd.

Dit cijfer nu is groot genoeg, als men het oog vestigt op hetgeen van zoo vele zijden verlangd wordt: vermindering van belastingen. De vraag ter beslissing is dan ook deze, of men als vast beginsel aanneemt, dat, wanneer voor het evenwigt der ontvangsten en uitgaven het O. I. batig slot niet meer noodig is, men alsdan tot vermindering van belasting zal overgaan, dan wel of men daarmede nog langer wil wachten. Dit is de hoofdvraag. Spr heeft dit een en ander aangevoerd, omdat sommige redenaars verder zijn gegaan, en zij meenden dat de voorstellers nu reeds andere zaken op het oog te houden hadden. Het is daarom goed juist te preciseren, van welk denkbeeld de voorstellers zijn uitgegaan. — Nu komt Spr. tot het onderzoek der vraag, of het voorstel al dan niet in overweging moet worden genomen. Hij zal nu niet breedvoertg wederleggen de punten, door den heer Groen in het midden gebragt.

Dat lid heeft met de memorie van toelichting in de hand op eenige punten, daarin vooropgezet en waaromtrent hij twijfel koesterde. Hij heeft gezegd, dat hij minst genomen, twijfelde of de bezuiniging in de Staatsuitgaven wel het gevolg was van de Grondwetsherziening van 1848. Spr. moet verklaren, geene andere reden te kennen en hij zal later gelegenheid genoeg hebben zijne meening te staven. Er zijn door hetzelfde lid ook bedenkingen op de berekeningen gemaakt: hij beweerde dat de vermindering van 10 cents op het Ned. pond vleesch fautief is. — Spr. neemt daarvan niets terug. De berekeningen zijn gezamenlijk gemaakt, en bij de onmogelijkheid eener mathematische zekerheid, heeft men een gmiddeld cijfer genomen. — Het voornaamste punt van bezwaar des heeren Groen was dat het voorstel niet aan het doel zal beantwoorden. Over die meening heeft ook de heer van Lennep zijne gevoelens geuit, en deze heeft gewaagd van illussien, welke zoo spoedig mogelijk

moesten weggenomen worden.

Als er sprake is van illusien, dan voorzeker kan de rijk begaafde dichter die 't beste opwekken, maar uit de stukken tot dit voorstel betrekkelijk, kunnen zij niet gemaakt worden. Integendeel uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de voorstellers zich geene illusien gemaakt hebben. Er wordt wel degelijk in gezegd, dat de voorstellers wisten, dat door het voorstel op zich zelf de nood der arbeidende klasse niet zou worden *weggenomen*, maar dat het doel was, daarin te gemoet te komen, die nood eenigermate te lenigen. De voorstellers hebben geen algemeen geneesmiddel voorgeschreven, maar alleen een middel tot verzachting, meer niet. — De heer Groen heeft ook gewaarschuwd voor mogelijke gebeurtenissen, voor eene eventuele krisis. Spr. antwoordde voor eene eerste crisis bestaan er middelen. Maar vroeg men voor eene 3°. en 4°., wat dan? Hij weet dit niet.

Na nog eenige woordenwisseling, waaraan deel genomen werd door de heeren Steenwijk Vening, Thorbecke en van der Brugghen, wordt in rondvraag gebragt:

Zijne Hoogwaardigheid Mgr. Zwijsen heeft ll. Woensdag en Donderdag te Arnhem het Heilig Sakrament des Vormsels toegediend aan 1500 geloovigen. Den eersten keer dat, na zoo vele eeuwen, de Aartsbisschop van Utrecht te Arnhem verscheen, om, opvolger van den H. Willibrordus, de geloovigen door de genade van het H. Sakrament in dat zelfde geloof te bevestigen, dat de H. Willibrordus in ons land heeft verkondigd, was voor de Katholieken een rijke dag van dierbare herinneringen en van zalige gewaarwordingen. Was desniettemin, op nadrukkelijk verlangen van Zijne Doorl. Hoogwaardigheid, zelfs »tentoonspreiding van innerlijke kerkversiering", zoo als een blad meldt, vermeden; het feest verloor er niets door in waarde of beteekenis. Alleen bragt het onvermijdelijk in herinnering, dat er buiten de Kerk zoo velen zijn, die het voorregt missen dat geloof te bezitten, waarin de weg, de waarheid en het leven is. Ongetwijfeld is door menig Katholiek op dien heugelijken dag gebeden, dat God Zijn licht gelieve uit te breiden over allen, die Hem zoeken in de opregtheid van hun hart, opdat zij mogen komen tot de kennis der waarheid, die uit God is. Het feest is in de beste orde afgeloopen.

'sGRAVENHAGE, 21 November. In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden zijn ingekomen eenige verzoekschriften tot ondersteuning van het voorstel des heeren Thorbecke c. s., en een van de kamer van koophandel en fabrieken te Rotterdam, houdende beschouwingen over de bij dat voorstel voorgedragen afschaffing der tonnengelden.

Per telegraaf. Zijn voorgesteld tot leden van den Hoogen Raad, als 1e kandidaat: Provó Kluit, 2e Gelijn Uitinga, 3e Karseboom, 4e de Jong van Beek en Donk, 5e Pape.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 20 Nov. H. M. Dona Maria da Gloria, koningin van Portugal, is in den middag van den 13 dezer, in het kraambed overleden.

Een raad van regentschap is ingesteld om gedurende de minderjarigheid van haar zoon te regeren. De echtgenoote der overleden koningin is voorzitter van dien raad.

— De vrijwillige terugtogt der Turken over den Donau wordt bevestigd. Zij moeten dien terugtogt hebben bewerkstelligd nadat Fued-Effendi uit Konstantinopel aan Omer Pacha den last had overgebragt om een beslissenden slag te vermijden.

Te Kalafat zijn 25,000 man van het Turksche leger overgebleven, die dagelijks van Widdin en Sophia nieuwe versterking ontvangen.

De voorposten van het Russische leger onder Osten-Sacken staan voorbij Jassy.

Het officiëel Russich bulletin dat te Bucharest is bekend gemaakt, deelt het terugtrekken der Turken op den regter Donau-oever mede, doch spreekt van geen krijgsbewegingen van de zijde der Russen.

— Het gerucht is in omloop, dat graaf Walewsky, te Parijs heeft overgebragt een overeenkomst tusschen Engeland en Frankrijk, volgens welke geen der oorlogsschepen van beide mogendheden de Zwarte Zee zou binnen varen, vóór dat de Russen den Donau zullen zijn overgetrokken.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 21 November.

GRAANMARKT.

Tarwe tot ruim vorigs prijzen aan kons. verkocht: 130, 131 ℔ wb. Pools. *f* 480, 487; 129 ℔ b. dito *f* 473; 128, 129 ℔ wb. Pools. *f* 475, 477; 129 ℔ b. dito *f* 465.

Rogge *f* 3 a *f* 5 hooger met veel handel, verkocht: 121 ℔ Pruiss. *f* 315; 120, 122 ℔ n. Odessa *f* 313, *f* 320; 117, 118 ℔ o. dito *f* 297, *f* 300; 120 ℔ j. Petersb. *f* 310; 119 ℔ n. dito *f* 309; 117 o. Gedr. *f* 301; 116 ℔ dito *f* 297 *f* 298; 113 ℔ ger. Donau *f* 265.

Garst en Haver zonder handel.

Boekweit tot vorige koersen met meer kooplust: 122, 123 ℔ Amersf. *f* 260, 263; 118, 120 ℔ Holst. *f* 244, 250; 116, 118 ℔ Inlandsche en Oostvriessche Veen *f* 224, 230; 117 ℔ o. Fransche *f* 200.

Op 9 vaten Olie dadelijk 69; in Nov. ek. 69 £. *Lijnzaad* prijshoudend: 113/14 ℔ Archangel *f* 285. *Raapolie* op 6/w. *f* 38, Vliegend *f* 36¾; 1°. Mei ek. *f* 38½; Sept. *f* 37½; Dec. *f* 36½. *Lijnolie* op 6/w. *f* 30; Vliegend *f* 29; *Hennepolie* op 6/w. *f* 38¼; Vliegend *f* 37.

LONDEN, 19 Nov. SUIKER. *Ruwe*. Vreemde soorten waren iets meer gevraagd tot volle prijzen. Zeilende zijn afgedaan: Eene lading wit *Bahia* a 22 s. 9 d. en 1719 kisten half wit *Havana* N° 15 zwakke kwaliteit tot 23 s. 7½ d. — *Geraffineerd*. Hollandsche *Crushed* tot staande prijzen met meer aftrek.

KOFFIJ. De vraag is merkelijk verminderd en voor goed ordinair *Native Ceylon* heeft men onder de hand bij partij niet hooger dan 46 s. a 46 s. 6 d. kunnen bedingen. Zeilende ladingen *Brazil* worden tot 45 s. aangeboden.

THEE. Belangrijke omzettingen hebben hierin plaats gehad, tot verhoogde prijzen. Ordinaire *Congo* met 1 s. 2 d. betaald. Ook in groene soorten ging tot eene verhooging van 1 a 1½ d. veel om.

RIJST. Blijft goed prijshoudend, ofschoon bij het sluiten der markt minder levendig. *Madras* 13 a 13 s. 6 d.; *Bengaalsch* 14 s. 6 d. a 15 s. 6 d.

NOTENMUSKAAT 1 d. lager. — FOELY onveranderd.

FRUITEN De vraag voor *Krenten* was zeer gering, zonder prijsverandering. — *Rozijnen* flaauw. *Smirna* zwart 34 a 45 s.; rood 40 a 47 s.

TALK iets hooger. *Petersburger* 57 o 57 s. 3 d. voor dadelijk

GRANEN. *Tarwe* met lezendigen handel tot volle prijzen *Garst* traag. *Haver* 6 d. hooger.

VEEMARKT. De markt heeft zich vrij goed staande gehouden, alleen waren *Schapen* minder gezocht, Runderen, Kalveren en Varkens gingen vrij wel af.

BOTER. Vreemde soorten levendig gevraagd tot hoogere prijzen. Fijne Friessche 110 a 112 s., mindere 98 a 104 s., Zwolsche 98 a 102 s.

KAAS gezocht. *Edammer* 46 a 56 s. *Goudsche* 45 a 54 s

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

	pCt.	19 NOV. 4½ u. gebl.	21 NOV.	4 u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½ pCt.	61	60$\frac{3}{16}$	61$\frac{3}{16}$	61⅛
Dito Dito	3	73½	73½		
Dito Dito	4	92½	92¼	92⅜	92$\frac{5}{16}$
O. I. Leening 1844	4				
Amortis. Syndic.	3½	91⅛	91¼	91⅜	
Handel-Maatschappij	4½	125¼			
Aand. Rijn-Spoorweg.			100¼		
Aand. Holl. S. M.					
Obligatien					
BELGIE, Obligatien 1844					
Cert. bij de Belg. Bank.	2½				
Dito bij Rotsch. en Volksv		50	50⅛		
FRANKRIJK, Obligatien	3				
SPANJE Nieuwe	1	21½	21½	21⅝	21⅝
Dito	3	44¾	44¼	44½	
Dito Binnenl. à 6/m.		40½	40½	40$\frac{11}{16}$	40$\frac{11}{16}$
Coup. Bewijzen.		5⅜	5⅜	5$\frac{7}{16}$	
Amortisable Schuld					
PORTUGAL te Londen	5	36⅛	35¾	36	35⅞
Dito uitgestelde					
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	103¾	103¾	103⅞	
Dito Dito 1828 en 1829		102¾	102⅞		
Cert. bij d°. 1834 en 1833		94¾			
Dito	4½	95½	95⅛		
Dito bij *Hope*	4	89½	89¼	90	
Dito bij *Stieglitz en C°*.		88	88½		
Dito bij id. 5de Serie	4	87¾			
Cert. te Hamburg	5	100¼			
Inschrijving in Assignat.	6				
Cert. van dito		69½			
POLEN, Certifikaten	4	81⅛			
Dito Aand. à fl. 500		156¾			
Dito met Lot. » 300					
AMERIKA, Bank-Actiën		4$\frac{1}{16}$			
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 *f*					
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	76	75$\frac{11}{16}$	75$\frac{13}{16}$	
Dito 1852					
Dito 1847	2½	39⅛	39	39$\frac{1}{16}$	
Dito 1851	2½	39$\frac{1}{16}$	39	39$\frac{1}{16}$	
Dito 1849	5	90	89⅞	90⅛	90⅛
Ween. Bank bij *Goll en C°*.					
Dito	4				
Letter B	5	90	89⅞	90⅛	90⅛
Aand. met Loting fl. 500	*f*				
Nieuwe dito » 250					
NAPELS, Cert. *Lam en Bouwer*	5 pCt.				
BRAZILIE te Londen 1824	5	95⅜			
Dito Leening 1843	5	95½			
PERU	4½	69¼	69	69¼	
MEXICO Nieuwe	3	22¾	23⅛	23¼	
VENEZUELA à £ 100	3½				
GRENADA à £ 100	2	18$\frac{13}{16}$	18⅞		
Dito Uitgestelde			7¼	7⅞	
ECUADOR à £ 100					

Mexiko onbepaalde 22$\frac{15}{16}$, 23⅛.

Onze fondsenmarkt verkeerde heden over het geheel in eene zeer willige stemming, met veel handel in de hoofdsoorten van Binnenl. en Buitenl. effekten, dit geld voornamelijk Oostenrijksche, 4 pCt. Russen en Mexikanen; alleenlijk Portugeesche, deelden niet in deze willigste, aangezien het overlijden der Koningin van Portugal, ongunstig op dit fonds werkte blijvende ¾ lager dan Zaturdag.

Koers van het Geld: Beleening 3 pCt, Prolongatie 3½ pCt. Diskonto 3 pCt.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

MADRID, 18 Nov. Spanje 3 pc. 42⅝; 1—3 pc. 21$\frac{13}{16}$; Cert. Coup. 3⅛; Bank S. Fernando —.

ADVERTENTIEN.

(3462) Heden beviel voorspoedig van een' ZOO[N]
A. M. T. BONKE, geliefde Echtgenoot van
J. A. M. VAN BERKEL.
ROTTERDAM, 18 Nov. 1853.

(3463) Heden beviel voorspoedig van een' ZOON
E. J. M. SERRUIJS, geliefde Echtgenoot van
JACQs. H. C. VAN DER KUN.
ROTTERDAM, 19 November 1853.

(3458) Heden ochtend ten half drie ure, overl[eed] alhier onze veel geliefde Vader, Behuwdvader en Gro[ot]vader, den Heer WIJBE DE FABER, voorzien van [de] laatste Heilige Sacramenten der Kerk, in den ouder[dom] van bijna vier en negentig jaren.

DRONRIJP, 18 November 1853. Uit aller naam, R. J. DE FABER, Pa[stoor].

(3456) Er wordt bij een PASTOOR ten platte lan[de] tegen goed loon, met 1 Februarij gevraagd: [eene] **KEUKENMEID**, goed kunnende koken enz. Alleen diegene welke van middelbaren leeftijd, [van goed] gedrag en van goede getuigschriften voorzien zijn, [zul]len in aanmerking komen. Adres met *franco* bri[even] Letter O. O. O. bij den Boekhandelaar A. M. VAN [...] te Delft.

AANBESTEDING.

PASTOOR en KERKMEESTEREN van de R. K. [Ge]meente te *Hilversum*, zijn voornemens onder [nadere] goedkeuring op Vrijdag den 2den December 1853, voormiddags ten elf ure in den GOUDEN LEEUW, b[ij de] Wed. VAN VEERSEN te *Hilversum*, in het ope[nbaar] aan te besteden:

Het aanzienlijk vergrooten der K[erk]
EN HET BOUWEN VAN EEN
Nieuwen Voorgevel met Toren.

De bestekken liggen ter lezing te Utrecht, bij DE G[ROOT] in den Liggenden Os; te Arnhem, in het Logement [van] den Doctor; te Gorinchem, bij VAN RHIJN, in den [...]wagen; te Amsterdam, bij REGGERS, in het Ho[tel] Braband; te Haarlem, in de Kroon; te 's Hage, [in het] Zuid-Hollandsche Koffijhuis. Te Hilversum, bij de [...] MEN, W. CORTON, H. JANSEN en bij de Wed. VAN V[EERSEN], alwaar ook de Teekeningen kunnen bezigtigd wo[rden].

De aanwijzing in loco zal geschieden daags v[oor de] aanbesteding. De bestekken zijn op *franco* aan[vraag] *tegen betaling van f* 1.50 te bekomen, bij den B[oek]handelaar J. W. VAN LEEUWEN, Breêstraat te Leyde[n]. (3...)

AANBESTEDING.

PASTOOR en KERKMEESTEREN van de R. K. [Ge]meente *Roelofarendsveen*, bij *Alphen*, zijn voorne[mens] onder nadere goedkeuring, op Woensdag den 7den [De]cember 1853, des voormiddags ten Elf ure, in [de] Herberg van de Wed. BAKKER, in het Schippers[...] te *Roelofsarendsveen*, in het Openbaar aan te beste[den]:

Het Bouwen eener Nieuwe Kerk met Toren.

De Bestekken liggen ter lezing te Alphen, [in] St. Joris; te Leyden, in de Twee Kolommen; te 's [Hage,] in het Zuid-Hollandsche Koffijhuis; te Haarlem, [in de] Kroon; te Amsterdam, bij REGGERS, in het Hôtel [...] Braband; te Utrecht, bij DE GROOT, in de Liggende[n Os;] te Arnhem, in het Logement van I. DEN DOCTOR[;] [te] Roelofarendsveen, in de Herberg van de Wed. B[AKKER,] alwaar ook de Teekeningen kunnen bezigtigd wor[den].

De aanwijzing in loco zal geschieden daags vo[or de] aanbesteding. De bestekken zijn op *franco* aan[vraag] *tegen betaling van f* 1.50 te bekomen bij den Boe[khan]delaar J. W. VAN LEEUWEN te Leyden. (...)

(3459) Op een volkrijk Dorp, in de provincie [...] Holland, wordt ter overname aangeboden aan [een] R. C., eene **GENEES-, HEEL- en VERL[OS-] PRAKTIJK**, welke jaarlijks 2000 Gld. op[brengt]. Inclinerenden gelieven zich met *franco* brieven on[der de] letters A. B. C. te adresseren, bij den Uitgever [dezer] Courant.

De Boekverkooper J. W VAN LEEUWEN, te L[eyden], zal ten zijnen huize verkoopen op Maandag 28 N[ovem]ber 1853 en vier volgende middagen, eene verza[meling] van **BOEKWERKEN**, over GODGELEERD[HEID,] REGTSGELEERDHEID, GRIEKSCHE en LATIJ[NSCHE] LETTERKUNDE, GENEESKUNDE, GESCHIED[ENIS,] TAAL- en LETTERKUNDE; de Litterarische W[erken,] meerendeels nagelaten door den Wel-Edelen Zeer G[eleerden] den Heer H. J. FRANCKEN, in leven Rector te *Bo*[...]. De Katalogus is à 10 cents te bekomen.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en [...]